

В. П. Приходько,

к. і. н., Заступник голови Закарпатської обласної державної адміністрації

МЕТОДОЛОГІЯ МОБІЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Дослідження сучасної інвестиційної політики регіонів України дає змогу стверджувати, що вона зорієнтований, насамперед, на зовнішні джерела. Доведено, що для розвитку інвестиційних процесів у відновленні виробничого потенціалу регіону доцільно використовувати регіональну інвестиційну модель, що передбачає послідовне вивчення регіонального ринку окремої галузі.

Studies of modern investment policy allows regions of Ukraine argue that it is focused primarily on external sources. It is shown that the development of investment processes in the restoration of productive capacity of the region should use the regional investment model that provides a consistent study of a particular regional market area.

Ключові слова: виробничий потенціал, галузь, інвестиції, регіон.
Key words: production capacity, industry, investment, region.

ВСТУП

Виробничі комплекси регіонів України не можна вивести на сучасний світовий рівень розвитку без якісного перетворення продуктивних сил усіх блоків комплексу. Пріоритет розвитку виробництва не може бути досягнутий без забезпечення пріоритету в розвитку матеріально-технічної бази комплексу, що вимагає розробки цілеспрямованої інвестиційної політики в кожному окремому секторі економіки.

Даній проблемі особливу увагу приділяли: І. Бланк, Дж. Кейнс, М. Туган-Барановський, Е. Хансен, У. Шарп та багато інших. Існує досить значний за обсягом та спектром сучасний пласт досліджень регулювання інвестиційних процесів в економіці України. Не зменшуючи значущість вкладу інших дослідників, можна відзначити праці О. Алімова, В. Бабича, В. Бесєдіна, А. Гальчинського, В. Гейця, М. Герасимчука, М. Долішнього, В. Дорофійенка, І. Лукінова, В. Лушкіна, І. Павлова.

З іншого боку, складність та багатоаспектність процесів інвестування дозволяють визначити недостатнє вивчення напрямів удосконалення інвестиційної політики регіону й держави, що й визначає необхідність і актуальність представленої статті.

Метою статті є обґрунтування концептуальних напрямів регіонального інвестиційного розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Регіональна інвестиційна модель має бути зорієнтована, в першу чергу, на такі пріоритетні напрями вкладення капіталу: розвиток ринкової інфраструктури, оскільки виробництво і його інфраструктура дезінтег-

ровані, а існуючі потужності не відповідають сучасним вимогам; розвиток інформаційного потенціалу регіону; розвиток виробництва, заснованого на використанні екологічно чистих, із замкненим циклом, енерго- і матеріалозберігаючих технологій.

З метою удосконалення державного регулювання інвестиційних процесів поряд із залученням іноземних інвестицій необхідне своєчасне виявлення, акумуляція й адресування в пріоритетні сфери внутрішніх джерел (насамперед коштів амортизаційного фонду, ресурсів банківської системи, бюджету). Для забезпечення формування виробничого капіталу необхідний розвиток кредитних відносин, для забезпечення якого необхідне формування дієвого правового механізму.

Разом з тим, основний акцент сучасної інвестиційної політики в Україні зорієнтований, насамперед, на зовнішні джерела. Конкуренентоспроможні світові корпорації орієнтуються на глобальні експортні стратегії, а не на розвиток вітчизняного виробництва товару в Україні, тому цілі інвесторів можуть не збігатись із внутрішньою економічною програмою розвитку національної економіки. При збереженні існуючої тенденції Україна не зможе позбутися імпоротної залежності [1, с. 47—50].

Для розвитку державного регулювання інвестиційних процесів у відновленні виробничого потенціалу регіону доцільно використовувати регіональну інвестиційну модель, що передбачає послідовне вивчення регіонального ринку окремої галузі. Її застосування дозволяє створити максимальну привабливість вкладення капіталів для потенційних інвесторів, що пов'язане з

державною і регіональною соціально-економічною політикою.

Розвиток економіки потребує формування належних умов сталого розвитку інвестиційних процесів, які, в свою чергу, відбуваються в межах стабільної нормативно-правової системи. Умови розвитку інвестиційних процесів у регіоні складаються не тільки із загально-економічних умов, але й з безпосередніх умов регіонального розвитку, адже вкладення капіталу є можливим лише за умов його повернення у формі грошового потоку чи корисного ефекту, які більшою мірою залежать від дій місцевих чинників, оскільки інвестиції вкладаються не в державу загалом, а в конкретне підприємство чи проект.

З іншого боку, інвестування є неодмінною складовою процесу відтворення капіталу. Тому без налагодження інвестиційного процесу годі й говорити про становлення та розвиток регіонального капіталу. Якщо в регіоні не створено умов для нагромадження та реалізації інвестиційних ресурсів, капітал занепадає, витікає з регіону. Дефіцит платоспроможного попиту та неконкурентоспроможність українських підприємств на зовнішніх ринках зумовлюють значну недозавантаженість вітчизняного промислового потенціалу. Це не створює умов для зростання ліквідності інвестицій та підвищення віддачі на вкладений капітал. Спостерігається відсутність свого роду "платоспроможного попиту" на інвестиції. У свою чергу, це гальмує процеси утворення національного інвестиційного потенціалу, який повинен стати підґрунтям динамічних інвестиційних процесів [2, с. 16—24].

Таким чином, розвиваючи запропонований підхід, слід акцентувати увагу на доцільності формування паритету інвестування на рівні регіону, а саме: для забезпечення економічної безпеки й гармонійного розвитку регіону слід постійно проводити інвестиційний аудит та моніторинг потенціалу освоєння інвестицій.

З іншого боку, регулювання інвестиційних процесів в регіоні може мати стійку основу тільки з урахуванням інтересів усіх суб'єктів, які приймають рішення про вкладення власних, позикових або залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестор визначає цілі, напрями й обсяги інвестицій для їх реалізації на договірній основі будь-яких учасників інвестиційної діяльності. Нами була проаналізована й сформована система інтересів суб'єктів інвестування в регіоні, що може бути покладена в основу стійкого механізму інвестування в регіоні.

На наш погляд, центральною ланкою регіонального механізму інвестиційного регулювання повинен стати фонд коштів, сформований за рахунок джерел усіх секторів економіки: сектора нефінансових корпорацій (шляхом забезпечення строго цільового використання коштів амортизаційного фонду, а також перерозподілу прибутків), сектора загальнодержавного управління (шляхом використання засобів бюджету розвитку), сектора фінансових корпорацій і сектора домашніх господарств (на принципах реалізації винятково ринкових механізмів залучення інвестиційних ресурсів).

У секторі нефінансових корпорацій ключовим регулятором інвестиційних потоків повинна стати система регулювання і забезпечення цільового використання амортизаційних потоків. Їхня мобілізація буде стимулювати підприємства, що проводять політику відновлення основних фондів, і давати їм переваги порівняно з підприємствами, "що проїдають" основні виробничі фонди з метою викачування максимуму грошей у короткостроковій перспективі і, відповідно, ослаблення підприємств у довгостроковій [3, с. 4—13].

У секторі загальнодержавного управління пріоритетними аспектами інвестиційного розвитку є

формування системи державного інвестування науково-технічного прогресу, а також системи методичного і правового забезпечення інвестиційних процесів.

Важливим фактором підвищення регіональної інвестиційної активності є формування інформаційної відкритості та привабливого іміджу регіонів. В Україні недостатньо уваги приділяється ролі інформації в забезпеченні економічного зростання. Водночас у світі відбувається сплеск інформатизації бізнесу. Засоби інформації широко використовуються для освоєння світових досягнень і презентації власних переваг.

За умов взаємопроникнення суспільно-економічних систем слід враховувати необхідність максимально можливого захоплення інформаційного, а, разом з тим, і економічного простору.

Слід ще раз наголосити, що нині основними пріоритетами регіонального інвестування розвитку є поширення ділової активності з традиційних центрів концентрації інвестицій на периферію, оскільки, з одного боку, в центрі склалася велика конкуренція, а з іншого — у регіонах нагромаджено певний досвід самостійного господарювання. Це дає підстави для оптимістичних оцінок економічних і, зокрема, інвестиційних перспектив регіонів України.

З іншого боку, найважливішою задачею регіону зі стимулювання інвестиційних процесів є не тільки формування розвиненої інвестиційної інфраструктури, а і забезпечення її дієвості.

Таким чином, узагальнюючи результати вищевказаних досліджень, необхідно вказати, що стратегічними орієнтирами сучасного етапу регулювання інвестиційної діяльності в регіоні є:

- забезпечення приросту обсягів промислового виробництва;

- забезпечення інтенсивного формування торгівельної інфраструктури, розширення мережі торгових закладів, у тому числі за рахунок залучення інвестицій, спрямування їх на розвиток матеріально-технічної бази закладів торгівлі;

- об'єднання зусиль органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, ділових та наукових кіл області з метою створення сприятливого інвестиційного середовища в регіоні.

Важливим стратегічним орієнтиром є вирішення задачі відновлення виробничого апарату для забезпечення позитивних структурних зрушень і зміцнення ресурсозберігаючого типу розвитку. Для цього темпи приросту активної частини основного капіталу повинні в 1,5–2 рази перевищувати темпи приросту будинків і споруд, а дослідження засвідчили рівність цього показника [4, с. 3—12].

Потенційний інвестор найчастіше просто не знає про проект, у свою чергу, розроблювачі проекту часто не можуть знайти придатного інвестора, концентруючи свої інтереси на столиці України. За відсутності об'єктивної інформації про підприємства й організації для багатьох іноземних інвесторів робота з новим, нехай навіть надпривабливим проектом, виявляється неможливою. Ключовою умовою залучення іноземних коштів є створення механізму ефективного моніторингу інвестиційних проектів, що передбачає широку інформаційну підтримку кожного з них на стадіях створення, фінансування й експлуатації [5, с. 18]. Це вимагає появи принципово нового класу економічних суб'єктів, головними функціями яких повинні стати: пошук інвестиційних ресурсів за межами України й позиціонування проектів на світовому ринку капіталу та структурування національного ринку, проведення роботи з оцінки привабливості проектів потенційних позичальників з позицій прибутковості і ризику, а також проведення роботи, спрямованої на відродження, якщо можливо, усього виробничого

ланцюга, що, у свою чергу, дозволить уникнути галузевих і територіальних диспропорцій у залученні інвестицій.

Для вирішення цих проблем найбільш перспективними, на наш погляд, є банківські установи, оскільки: вони найчастіше володіють незрівнянно більш широким спектром партнерів (потенційних інвесторів) або клієнтів, або банків-контрагентів як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках, а також володіють розгалуженою банківською мережею. Банківський сектор найбільш потрапляє під нагляд з боку держави, а значить банківська сфера являє собою найбільш стабільний з погляду ліквідності, хоча через значну кількість нормативів, найчастіше й неповороткий, сегмент ринку. Банки, на відміну від інших національних і, тим більше, іноземних інвесторів, набагато більше інформовані про історію клієнтів.

Будучи за своєю суттю фінансовими супермаркетами, банки здатні запропонувати значно більш різноманітні схеми роботи інвестора й позичальника, ніж це має місце у випадку звичайних прямих чи портфельних інвестицій.

Ще одним напрямом інтенсифікації залучення капіталів у регіони є об'єднання національних та іноземних банківських установ для обслуговування одного чи групи проектів. Ефективним може виявитися обслуговування декількома банками ряду взаємозалежних за принципом виробничого ланцюга проектів. Це також допоможе уникнути галузевих і територіальних диспропорцій інвестиційного процесу в Україні.

У вирішенні задач активізації інвестиційної активності важливе місце займає визначення рівня й можливості використання інвестиційного потенціалу регіону. Слід окремо підкреслити, що для об'єктивної оцінки потенційного обсягу інвестицій і доцільності залучення зовнішніх коштів необхідно проаналізувати можливі шляхи мобілізації внутрішніх резервів усіх регіональних систем, що володіють чи передають фінансові потоки, і відповідно сформулювати схему можливого їхнього перенаправлення й інвестування.

Ключове місце в бюджетному стимулюванні інвестиційних процесів має посідати розробка "бюджету розвитку". Консолідація в ньому державних ресурсів винятково інвестиційного призначення дозволить не тільки припинити практику постійного недофінансування інвестиційної частини державного бюджету, але й використати мультиплікативний ефект збільшення масштабів притягнення до господарського обігу капіталів приватних інвесторів. Як показує досвід Японії, де з 1953 року щорічно розробляється автономна щодо державного бюджету програма інвестицій і позик, "бюджет розвитку" є потужним інструментом економічного зростання й інвестування виробництва.

"Бюджет розвитку" передбачає розробку чіткої й обґрунтованої системи стратегічних пріоритетів середньострокового і довгострокового розвитку національної економіки. На практиці довгострокові пріоритети структурно-інвестиційної політики мають визначатися державою спільно з підприємцями при орієнтації не тільки й не стільки на поточні, скільки на перспективні конкурентні переваги національної економіки. По суті, мова йде про розробку узгодженого плану консолідованих дій держави і приватного капіталу [6, с. 97].

Важливим є здійснення конкурсного порядку відбору інвестиційних проектів для державного фінансування, тендерного принципу обслуговування державних інвестиційних проектів наданням інвестиційних товарів, сировини і матеріалів, фінансових, інфраструктурних та консультаційно-аналітичних послуг. Перевагу слід надавати інвестиційним проектам зі змішаним фінансуванням, при використанні державної частки інвестиції як гарантії цільового спрямування інвестиційних ресурсів

та можливості її наступної приватизації після досягнення мети проекту.

Регулювання інвестиційного розвитку потребує формування загальнонаціональної інформаційної мережі спеціальних інституцій, аудиторських, консалтингових фірм. Ця мережа могла б виступити джерелом достовірної інформації про інвестиційні можливості підприємств, галузей та регіонів, інвестиційні перспективи умови діяльності іноземних капіталів на території України, становище на ринках, виробничий потенціал українських підприємств, макроекономічну статистику, правове середовище тощо. Це дозволить забезпечити створення цілісної структури збору та аналітичного опрацювання інформації про стан кон'юнктури на внутрішніх і зовнішніх ринках, прогнозування перспектив економічної динаміки та вироблення відповідних рекомендацій щодо раціональної поведінки органів державного управління та суб'єктів господарювання. Зокрема, доцільним видається створення для цього науково-аналітичного інституту з паритетним державним та приватним фінансуванням.

Вказані засоби сприяють створенню підходящих умов для налагодження ділових контактів, належного рівня сервісу, будівництва бізнес-центрів, у тому числі в невеликих містах, та поширюватимуть роз'яснювальну та пропагандистську роботу щодо формування ідеології інвестування в реальний сектор як інвестування в майбутнє держави, престижності та вигідності інвестиційної діяльності, пропаганди досвіду найбільших та найуспішніших національних інвесторів — центрів регіонів, розвиток яких визначено як структурний пріоритет.

ВИСНОВКИ

Таким чином, методи та інструменти мобілізації інвестиційного потенціалу регіонів знаходяться в Україні у слабкорозвиненому стані. Вказане приводить до визначення типової рекомендації інвестиційного розвитку через наповнення каналів обігу платіжними інструментами, відновлення платоспроможності підприємств та населення.

Проведене дослідження не вичерпує всіх проблем пов'язаних з інвестиційною діяльністю. Серед перспективної тематики подальшого наукового дослідження проблеми визначено: теорію і практику проектування інвестиційної діяльності в регіоні; соціально-економічні засади управління інвестиційною діяльністю.

Література:

1. Василенко В. Умовия підвищення ефективності спеціального режиму інвестиційної діяльності. / В. Василенко // Економіка України. — 2000. — С. 47—50.
2. Герасимчук М. Джерела і структура капітальних вкладень / М. Герасимчук // Економіка України. — 2008. № 12. — С. 16—24.
3. Дзись Г.В. До питання формування державної політики регіонального розвитку / Г.В. Дзись, В. І. Павлов // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону. — Луцьк: Надстир'я, 2009. — Вип. № 1. — С. 4—13.
4. Долішній М. Фінансова політика і стабілізація економіки України / М. Долішній // Регіональна економіка. — 2005. — № 1. — С. 3—12.
5. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави у нестабільних ринкових економічних системах: монографія / Я.А. Жаліло. — К.: НІСД, 2008. — 144 с.
6. Кузьмін О.Є. Регулювання інвестиційної діяльності в Україні / О.Є. Кузьмін, С.В. Князь // Фінанси України. — 2002. — № 3. — С. 97—108.

Стаття надійшла до редакції 30.04.2012 р.